

фокалізація, поскільки нарратор внімательно наблидает за героями, фіксує их жесты, мимику, інтонацію, емоціональні реакції.

Ключевые слова: нарратив, нарратор, суб'єктивна манера повествованія, діалогізований монолог, авторська стратегія изложєнія.

Khamedova Olga. Narratologic Analysis of the Novel Barbara Reding «Mad Men». The article explores narrative structure in the novel «Mad Men» by a contemporary Ukrainian writer Barbara Reding. Features of functioning narrative elements are determined. The subjective manner of presentation (dialogized monologue form) dominates in the novel. Text reception interference is determining factor in the narrative when text character and the actual presentation of combined text narrator. In the novel this type of narrator is modeled which affects the process of perception and interpretation of work. Diegetic narrator realized author strategy presentation. He is often limited in their knowledge, but in this case presentation supported by omniscient non-diegetic narrator. Reception is the principal internal focalization, but external focalization used too: the narrator is closely watching the heroes, captures their gestures, facial expressions, intonation, emotional reactions.

Key words: narrator, narration, subjective manner of presentation, dialogized monologue, author strategy presentation.

Стаття надійшла до редколегії
19.09.2015 р.

УДК 94(477.83/86)''13/15'':929.52

Олег Цебенко

Роздуми про оборону України й руського народу в літературній спадщині Яна Щасного Гербурта

У статті йдеться про польсько-турецьке протистояння на рубежі XVI–XVII ст. на південно-східних кордонах Речі Посполитої, у яке було втягнуто українські землі. У цьому аспекті викликає зацікавлення концепція передмур'я українських теренів, яка набирала тоді популярності в Речі Посполитій. Важливе значення мало обговорення ролі запорізького козацтва в системі оборони Речі Посполитої. Акцентовано увагу на поглядах польських публіцистів початку XVII ст. щодо незахищеності південно-східного кордону Корони Польської, реформування польського війська, посилення військової дисципліни та ін. Проаналізовано численні твори Яна Щасного Гербурта, у яких він висловлює думки щодо оборони України й руського народу. Ян Щасний першим серед співвітчизників висловив думку, що без запорізького козацтва неможливо організувати надійну оборону українських земель Речі Посполитої.

Ключові слова: польсько-турецьке протистояння, оборона українських земель, концепція передмур'я, публіцистичні твори, запорізькі козаки, реорганізація війська.

Постановка наукової проблеми та її значення. Останнім часом польсько-турецьке протистояння на кордонах Речі Посполитої в XVI–XVII ст. стало популярною темою вітчизняної й зарубіжної історіографії. Але мало кому із загалу читачів відомо, що Ян Щасний Гербурт – автор публіцистичних творів, у яких висловлює думки й щодо оборони українських земель, і власне українського народу від внутрішнього та зовнішнього засилля. Тому особливо в теперішній неспокійний час ця тематика набуває особливої актуальності.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Публіцистичні твори початку XVII ст. не стали об'єктом спеціального вивчення української історіографії. Частково зазначеної теми торкаються польські дослідники Т. Бернарт, Я. Тазбір, Е. Опалінський та ін. Особливе зацікавлення викликає робота В. Пилипенка «Польсько-кримське прикордоння та реформування війська в політичній публіцистиці Речі Посполитої 1610-х років». Але, на жаль, жоден із згаданих дослідників не приділив уваги дослідженню публіцистичних творів Яна Щасного Гербурта, які, безсумнівно, мали великий вплив на формування політичних поглядів тогочасної польської шляхти. Тому під час дослідження цієї проблематики потрібно було вдатися до пошуків додаткових і архівних, і літературних джерел.

Стає очевидним, що роботи Яна Щасного Гербурта не викликали зацікавлення в українських та польських дослідників. Але ж Ян Щасний залишив помітний слід в історії галицького краю. Він уперше висловив думку про важливу роль запорізьких козаків в організації оборони українських земель Речі Посполитої. **Мета статті** – донести до загалу читачів політичні погляди Я. Щ. Гербурта щодо оборони України й руського народу, висвітлені і у видавничій, і в літературній творчій спадщині.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Польсько-турецьке протистояння на кордонах Речі Посполитої, у яке були втягнуті українські землі в XVI–XVII ст., безперечно, мало великий вплив на розвиток цих земель. Тема незахищеності південно-східного кордону держави жваво обговорювалася в тогочасному польському суспільстві. Військові проблеми стали предметом обговорень шляхетських сеймів, з'їздів на всіх рівнях. Публіцистичні твори польських літераторів та сеймові конституції були присвячені реформуванню польського війська, зміні його структури, посиленню військової дисципліни. Важливого значення набирало обговорення ролі запорізького козацтва в системі оборони Корони Польської. Узагальнювальним моментом всіх дискусій була ідея створення ефективної оборонної системи держави. У межах цих досліджень буде розглянуто складники військових дискусій у польській публіцистиці XVII ст. у творах Яна Щасного Гербурта, а також Войцеха Кіцького, твір якого вперше виданий 1615 р. в добромільській друкарні Я. Щ. Гербурта. Ці літератори були представниками інтелектуальної верхівки суспільства, і їхні думки можна вважати усередненими поглядами частини польської шляхти на тогочасні військові та суспільні проблеми.

Ян Щасний Гербурт був чи не єдиним тогочасним автором, хто всерйоз розраховував на запорізьких козаків і виклав свої ідеї щодо оборони південно-східних рубежів Речі Посполитої у творі «Методи укріплення від татарів, подані його милістю Я. Щ. Гербуртом». Як свідчать літературні джерела, провідна тема цього твору – думка про тісне співробітництво із запорізьким козацьким військом задля організації надійної оборони українських земель Речі Посполитої від безперервних татарських набігів [1, с. 303]. До сьогодні в Краківському архіві зберігається латиномовний рукопис твору Яна Щасного Гербурта, але, на жаль, не перекладений на українську, чи навіть польську мову. Тому погляди Яна Щасного Гербурта на козацьку проблему будемо трактувати, використовуючи думки Кшиштофа Пальчовського (1568–1627), які він висловив у творі «Дискурс про козаків, знищувати їх чи ні» (1618 р.). К. Пальчовський написав свій твір на кілька років пізніше від Я. Щ. Гербурта, і тому цілком можливо, погляди Гербурта на цю проблематику мали вплив на автора «Дискурсу про козаків».

На початку XVI ст. Польська держава пішла по шляху придушення проявів козацької самостійності. Улаштування стосунків на принципах рівноправних партнерів було абсолютно неприпустимим для шляхетської держави. Це означало визнати козаків окремим станом, надати їм певні права й привілеї. К. Пальчовський визнає доконаним фактом існування козацтва як окремого стану Речі Посполитої, називає їх «люди нашого народу, християни, захисники нашої Речі Посполитої» [6, с. 3]. Але таке ставлення автора до козацтва відмінне від офіційної позиції польської влади, яка вбачала в козаках бунтівників і розбійників. Викликає зацікавлення твердження Пальчовського, що «такі люди є славою Польської Корони, адже, вони з власної волі постійно захищають батьківщину від татар і турків» [6, с. 3]. Автор зазначає, що укладені мирні угоди з Османською імперією і Кримським ханатом не дотримуються, тому краще мати на кордоні козаків, які стали надійним охоронцем південно-східного кордону Речі Посполитої. Роботи Яна Щасного Гербурта й Кшиштофа Пальчовського загубилися б поміж численних діалогів, якби не їх відмінне від більшості польської шляхти ставлення до козацтва. Автори не приховують позитивної оцінки діяльності козаків на постійно небезпечному й найменш захищеному рубежі Речі Посполитої. Варто зазначити, що на сеймах шляхта не змогла розв'язати козацького питання. У сеймових конституціях «Про козаків» йшлося про те, що козаки своїми нападами на сусідні держави порушують укладені мирні угоди і їх слід припинити. Сеймова конституція забороняла козакам нападати на сусідні держави, виходити в Чорне море.

Войцех Кіцький проживав у першій половині XVII ст. у містечку Берзихові, належав до Добромільського культурного осередку, головою якого був Ян Щасний Гербурт. У добромільській друкарні видав книгу «Діалог про оборону України і побудка з осторогою прозою та віршами» (1615). У передмові автор висловлює занепоєння, що «Корона Польська оточена ворогами, а ще й такими, що не практикують нічого іншого, а лише одне – якби Польщу знищити» [3, с. 602]. В. Кіцький у наступному стверджує, що всі противники хочуть прилегли території для своєї поживи знищити:

«Адже відомо, що не має ні одного місяця в році, щоб погани не нищили України. І всі це можуть бачити, але не хочуть запобігати знищенню українських земель» [3, с. 602].

На думку автора, ці питання обговорюють на сеймиках, але, на жаль, легковажать собі, хоча оборона входить до їхніх універсальних обов'язків. Як і Ян Щасний Гербурт, В. Кіцький різко критикує польського короля Сигізмунда III Вази з приводу відсутності надійної оборони українських земель:

Сигізмунде III, наш прещасний пане,
Україна знищена, наче в пільній печі [3, с. 606].

Тут автор відзначає важливе стратегічне значення України для оборони теренів Речі Посполитої:

Королівству це вона за Ліванські гори,
Україну знищать як, потім не воздати.
Аби не жаліли ми, щоб щити корони
Й мури мали у біді, бо без оборони [3, с. 607].

На думку автора, основною причиною занепаду військової справи в Речі Посполитій є «розпутний, неоплачуваний жовнір, яким не можемо дати відсічі неприятелеві святого хреста. Тому шкода занехаювати оборони тієї України, а взагалі ще б краще доглянути, бо коли без оборони, чинитиме цей ворог, що забажає» [3, с. 611].

Автор вважає, що на такого прудкого противника потрібно відбирати прудких, легких і побожних солдатів із Київського, Руського, Волинського воєводств, оскільки саме землі цих воєводств найчастіше зазнають ординських наїздів. Від такого впорядкування зникне безлад у державі:

Україна тут смутна з жовніром в розмові,
Польща тож сидить з того неначе за муром
І не дасть поганинам чинити діри хмурно [3, с. 614].

Як і Я. Ш. Гербурт, В. Кіцький використовує засіб звертання матері-України до своїх синів:

Ох нещасною я є надто, Україна,
Милю – бо нема синів, котрі, поганина
Мужньо шаблею з моїх персів відганяли [3, с. 614].

Відповідаючи матері-Україні, автор вустами жовніра ділиться основними недоліками організації польського війська: «Плати час наступає – не зрушують квартали»; «Аж у Львові нам плата чекає. А у Вінниці чому це мені не заплатять»; «Тоді як господарства поляки з'їдали, а рицарське ремесло набік відклали» [3, с. 615].

На думку В. Кіцького, усе ж основною причиною відсутності надійної оборони українських земель від татарських набігів є занедбання цього питання, урядовими колами:

Я тих панів – як власних дітей годувала.
Мене ж татарин грабив, вони ж не подбали [3, с. 615].

Як свідчить зміст твору, В. Кіцький, на відміну від Яна Щасного Гербурта, не побачив у запорізькому козацтві реальної сили, здатної забезпечити оборону українських земель Речі Посполитої.

Однією з найбільших проблем Речі Посполитої в зовнішньополітичних відносинах з Османською імперією та Кримським ханатом наприкінці XVI ст. була неконтрольованість дій козацтва Запорізької Січі. Це був період, відомий як доба морських походів. 1591 р. Річ Посполита уклала з Туреччиною договір про перемир'я. Це, однак, не перешкодило тому, що козацькі й татарські наїзди привели кілька років пізніше до чергового загострення відносин. Турецький султан писав до польського короля, що «козацька голота бере початок у Польщі» [7, с. 76]. У добу короля Сигізмунда III Вази 1597 р. татарська сторона вимагала усунення козаків з України. Сигізмунд III Ваза у відповідь доводив, що немає впливу на козаків. Мирна угода між державами була досягнута лише 1607 р., татарський хан прийняв запропоновані польські постулати. У зв'язку з неможливістю польської сторони взяти владу над козаками хан погодився не згадувати козацьке питання в мирній угоді. Варто зазначити, що польська влада намагалася налагодити контакти з козаками, але так і не змогла реалізувати своїх намірів щодо придушення будь-якого прояву козацької самостійності. Морські походи тривали.

У творі «Перемога низових козаків над татарами» Ян Щасний Гербурт оспівує мужність і героїзм козаків, які 1608 р. під проводом кошового отамана Запорізької Січі Михайла Наймановича здійснили морський похід на Крим. Похід спровокували войовничі заяви татарського хана Саламет Гірея (1608–1610). Трьохтисячний загін козаків захопив великі трофеї, штурмом здобув Перекоп. Серед татарських полонених виявився мурза, намісник хана в Перекопі, якого Найманович згодом привіз до Варшави на засідання вального 1609 р. сейму. Проте ця демонстрація полоненого викликала рішучий протест і невдоволення представників хана в Польщі, які саме приїхали до Варшави зі скаргою на дії українських козаків, підлеглих Речі Посполитої. Відтак невдоволеним цією акцією козаків залишився і сейм. Тому довелося кошовому отаманові і його підлеглим повертатися на Січ без удячності, без коштовностей і сукна, на які вони розраховували у вигляді винагороди [8, с. 285].

Чи не першим із сучасників Ян Щасний побачив у козаках силу, здатну поважно впливати на хід політичних і воєнних подій. Як свідчать джерельні матеріали, Ян Щасний Гербурт брав участь у варшавському сеймі 1609 р. і, очевидно, зустрічався з козацькою делегацією на чолі з кошовим отаманом М. Наймановичем. Під враженням цього й написано твір. Не оминає Ян Щасний Гербурт оборони українських земель від татарських набігів у вірші «Сумління говорить». Передовсім автор зневажливо висловлюється про польського короля Сигізмунда Вазу, якого хоче бачити мужнім і бойовим:

Короля хочемо, не ксьондза, короля бойового,
Короля в рицарські доспіхи майже одягнутого [5, с. 12–24].

Ян Щасний Гербурт далі радить королеві:

Їхати з Кракова в нашу Україну
Нехай з собою набере рицарського люду
Нехай готується зустріти поганські війська.
Повинен це вчинити, бо присягав оборону [5, с. 12–24].

На думку автора, король зобов'язаний:

Віїхати з Кракова, віїхати на Поділля,
На турків і татар, сміливо готуватися [5, с. 12–24].

У творі «Зворотній лист, написаний від одного шляхтича до другого, у якому говорить, що не прибув на сеймик, що відбувся в Опатові 16 березня 1606 р., про який свою думку і різні дискусії додає», Ян Щасний Гербурт не оминув увагою внутрішньовійськові проблеми й військову дисципліну, підготовку молоді до служби, розробив систему оподаткування для створення спеціальної військової казни: «Насамперед для оборони потрібні кошти. Необхідно, щоб пожертвування в воєводствах чи провінціях йшло не королеві, а на користь Речі Посполитої. Значить, необхідно, щоб були пожиттєві скарбники, до яких приставити чотирьох дорічних шафарів. Місце для зберігання скарбу повинно бути захищене, міцне, забезпечене відповідними службовцями. Скарбник повинен бути завжди при скарбі. Звідси, формування скарбу необхідно здійснювати на свято св. Мартина в кожному воєводстві і провінції. Збір чопового повинен відбуватися як з королівських маєтків Речі Посполитої, так і з духовних і світських осіб згідно податкових квитанцій» [5, с. 45–63].

Автор робить висновок, що після цього в Речі Посполитій усе би йшло на лад, оборона піднялась би на такий рівень, якого немає в жодному королівстві. Щодо підготовки молоді до військової служби, то автор стверджує: «Такий порядок, зрозуміло, був би добрий для рицарської молоді. Шляхетські сили, які є більш схильні до рицарського ремесла, ніж до науки, повинні служити в своєму воєводстві чи провінції, мати ротмістра від свого скарбу і стипендії до тих пір, поки хочуть служити. Сини батькам не були б тяжкістю» [5, с. 46–63].

Викликають зацікавлення погляди Яна Щасного Гербурта на організацію війська Речі Посполитої: «Ротмістр і все його жовнірство мають бути з цієї ж провінції. Скарбник з шафарами повинен їх забезпечувати платнею і харчуванням. І так, тим рицарством, огородити коронні кордони. Прикордонні замки поділити поміж воєводствами і провінціями так, щоб кожний скарбник зі своїми шафарами забезпечували визначені їм замки і рицарство. І так біля всіх кордонів Корони Польської це рицарство розставити, назначивши їм платню. А коли б якесь насильство в Речі Посполитій сталося, тоді необхідно їх із замків у відповідне місце звести. Тут слід і про гетьмана згадати, який

би мав бути пожиттєво. Дисципліна б у війську була, коли б безупинно рицарству надходила зарплата» [5, с. 45–63].

Ян Щасний робить висновок, що основою міцності Речі Посполитої є рицарські та вчені люди. Тоді й Бог опікується нею. Це тільки в Речі Посполитій, на його думку, можливо мати вчених людей і добре рицарство.

У творі «Скрипт про слушність стенжицького з'їзду» автор піднімає важливе питання про доцільне використання податків, що збираються в Речі Посполитій: «Розглядаючи старі і нові права про обов'язки його милості короля щодо оборони, бачимо, що панські доходи і з давніх податків, і з тих, що зараз безупинно прибавляють, повинні не тільки на закордонні подорожі і інші непотрібні речі направлятися. Також, принаймі, необхідно на залогу виділяти, особливо на забезпечення оборони від раптових небезпек для Речі Посполитої» [5, с. 63–70].

Ян Щасний із жалем констатує, «що в більшій частині такі значні шкідливі речі виникають від того, що далеко менші кошти виділяють на відвернення небезпек, на гасіння іскор, з яких згодом і розжарене вогнище важко ліквідувати» [5, с. 63–70].

Автор у подальшому інформує своїх опонентів, що за попередників сучасного короля існувало лише чотири податки. За ці податки Річ Посполита забезпечилася так, що красиво і яскраво розцвіла Україна, слави великої набула. Зараз не чотири, а десять податківців прийняли. Незважаючи на це, Україна в згарищах лежить, до сто тисяч християнських душ взято в неволю. І все це діється, на думку автора, не за рахунок зростання потужності противника, а через зраду королівського оточення.

Як відомо, Ян Щасний Гербурт брав активну участь у рокоші 1606–1608 рр. під керівництвом краківського воєводи Миколая Зебжидовського. Цей рокош політично підтримала певна частина української шляхти, яка виступала на захист прав православного населення українських земель Речі Посполитої. Саме за це відомий єзуїтський релігійний полеміст Петро Скарга гостро звинувачує керівників рокошу у відомому творі «Отож тобі рокош»: «Отож тобі рокош, яким дав привід еритикам до піднесення голови і розширення своїх помилок. Адже вони до цього часу сиділи завжди тихо в Польщі, не сміючи в найменшому вгору видиратися ні на костел Божий, ні на пана, ні на духовних осіб. А зараз прикриваючись вами, злими католиками, безпечно себе почувають. Напевно, зараз і сам бачиш, що вже ради з ними не можеш дати» [5, с. 205–210].

Ян Щасний Гербурт у творі «На твір “Отож тобі рокош”, який зводить наклеп на чесних людей і виданий на огиду рицарства, що перебувало на рокоші, правдива й коротка відповідь» пише: «Не допустить пан Бог, натхненник людських сердець і автор такого побожного і сумлінного скупчення, щоб така побожна справа цього сенатора і такий побожний поступ мудро згромаджених голів з табору чесного коронного рицарства твоїми злісними наклепами на огиду чесних людей, залишилася покрита ганьбою» [5, с. 210–225].

Тут доречно згадати відомого польського релігійного й освітнього діяча русинського походження доби Відродження, письменника, оратора, публіциста, філософа, історика, полеміста, гуманіста Станіслава Оріховського, який мав великий вплив на формування життєвих поглядів і літературної творчості Яна Щасного Гербурта. Візиткою карткою автора в новітній історії стало гасло «Я русин і охоче про це виголошую». Оріховський свої твори часто підписував подвійним прізвиськом – Оріховський-Роксолан або Оріховський-Русин. У них він виступав на захист України від турецько-татарських вторгнень. Будучи католиком, симпатизував православної релігії. У роботі «Напучення польському королю Сигізмунду Августу» філософ радить дотримуватися таких правил, зокрема раціоналізувати службу у війську: «Зроби так, щоб певний час по черзі воювало кілька воєводств одного разу, наприклад, певні якість три воєводства, а іншого року – інші три. Таким способом найкраще державу захистити. Супроти ж особливо великої ворожої сили готував би посполите рушення» [2, с. 1–19]. Ще одним важливим пунктом військової доктрини С. Оріховського є необхідність будівництва фортець для захисту руських земель Речі Посполитої. Як бачимо, життєві погляди й літературні накреслення С. Оріховського та Я. Щ. Гербурта майже збігалися. Можливо, із цим пов'язаний факт видання в добромильській друкарні Я. Щ. Гербурта історичної праці С. Оріховського «Аннали» («Хроніка польська: від смерті Сигізмунда І»). Видання цієї роботи накликала на Я. Щ. Гербурта обурення з боку польської шляхти на вишенському сеймику 1611 року.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Як свідчить викладений матеріал, Ян Щасний Гербурт, відчуваючи себе за походженням русином, багато уваги у публіцистичних творах

приділив обороні українських земель Речі Посполитої від татарських набігів. У цьому контексті цікаві його думки щодо внутрішньовійськових проблем: військова дисципліна, підготовка молоді до служби у війську, система оподаткування для створення спеціальної військової казни тощо. Особливою заслугою Яна Щасного можна вважати той факт, що він першим серед своїх співвітчизників на теоретичному рівні висловив думку, що без участі запорізьких козаків неможливо організувати ефективну оборону південно-східних рубежів Речі Посполитої від татарських набігів. Ця теза Гербурта мала, очевидно, вплив на написання К. Пальчовським твору на аналогічну тематику. Аналізуючи публіцистичні твори В. Кіцького, С. Оріховського, можна впевнено стверджувати, що в заснованій Я. Щ. Гербуртом добромільській друкарні видавалися передовсім ті твори, які торкалися близької для Гербурта української тематики. Зважаючи на те, що підняті Я. Щ. Гербуртом у літературній і видавничій діяльності питання актуальні й сьогодні, його творча спадщина потребує подальших досліджень.

Джерела та література

1. Лазарик І. Доброміль та околиці : історико-краєзнавчий нарис / І. Лазарик. – Коломия : [б. в.], 1999. – 359 с.
2. Оріховський Ст. Напучення королеві польському Сигізмунду Августу Станіслава Оріховського. – Роксолана. – Przemysl 1543. – 19 с.
3. Яременко В. Слово многоцінне. – Кн. 1 : Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху ренесансу та бароко XV–XVIII століть / В. Яременко, В. Шевчук. – К. : Аконті, 2006 – 802 с.
4. Czubek Jan. Pista polityczne z czasow rokосу Zebrzydowskiego. 1606–1608. – Т. I : Poezya rokoszawa / J. Czubek. – Krakow, 1916. – 845 s.
5. Czubek Jan Pista polityczne z czasow rokосу. Zebrzydowskiego. 1606–1608. – Т. II. Proza / J. Czubek. – Krakow, 1918. – 885 s.
6. Palcowski Kcz. Diskurs o Kozakach jesli ich zniesc czy nie / Ksz. Palcowski. – Krakow, 1618. – 98 s.
7. Wojcik Zb. Historia dyplomacji polskiej. – Т. II : 1572–1795 / Zb. Wojcik. – Warszawa, 1982. – 775 s.
8. Victoriae Kozakorum Nisovirum de Tartaris Tauricanis in a 1608. Narzabio Herburtni. Rkps Bibl. Czari. – № 1577. – 1050 s.

Цебенко Олег. Размышления о обороне Украины и русского народа в литературном и издательском наследии Яна Щасного Гербурта. В статье рассматривается польско-турецкое противостояние на рубеже XVI–XVII веков на юго-восточных границах Речи Посполитой, в которое были втянуты украинские земли. В этом аспекте вызывает интерес концепция предмурья украинских земель, которая набирала в то время популярность в Речи Посполитой. Важное значение имело обсуждение роли запорожского казачества в системе обороны Речи Посполитой. Акцентировано внимание на взглядах польских публицистов начала XVII века относительно незащищенности юго-восточных границ Короны Польской, реформирование польской армии, усиление военной дисциплины и другое. Проанализированы многочисленные произведения Яна Щасного Гербурта, в которых он излагает свои мысли относительно обороны Украины и русского народа. Ян Щасный первым из своих соотечественников изложил мысль, что без запорожских казаков невозможно организовать надежную оборону украинских земель Речи Посполитой.

Ключевые слова: польско-турецкое противостояние, оборона украинских земель, концепция предмурья, публицистические произведения, запорожские казаки, реорганизация войска.

Tsebenko Oleg. Reflections on the Defense of Ukraine and the Russian People in the Literary Heritage of Jan Schasnoho Herburta. In the article is considered the Polish-Turkish conflict at the turn of XVI–XVII century in the south-eastern borders of Poland, in which were involved the Ukrainian land. In this aspect, the concept of interest causes rampart of Ukrainian territories, which is gaining popularity at the time of the Commonwealth. The importance took discuss the role of Zaporizhzhya Cossacks in the defense system of the Commonwealth. The attention is focused on the views of Polish journalists early XVII century insecurity on the south-eastern border of the Polish Crown, the Polish army reform, strengthening military discipline and so on. Analyzed numerous works of Jan Schasnoho Herburta in which he expresses his opinion on the defense of Ukraine and the Russian people. Jan Schasnyy was the first among his countrymen, who expressed the view that without Zaporizhzhya Cossacks impossible to organize a reliable defense of the Ukrainian lands of Poland.

Key words: Polish-Turkish confrontation, defense of the Ukrainian lands, the concept of the rampart, journalistic works, Zaporozhye Cossacks, reorganization of troops.

Стаття надійшла до редколегії
02.06.2015 р.